

Een handboek voor online Art Mediation

Een handboek voor online Art Mediation

Het afgelopen half jaar onderzocht ontwerper en erfgoed specialist [Brigitte Jansen](#) samen met [Museum Boijmans Van Beuningen](#) een nieuwe vorm van online kunstbeleving door middel van Art Mediation. Het project onderzocht de mogelijkheden om een digitale omgeving te ontwerpen waarin de beleving en de interpretatie van verschillende kunstwerken, uit de kunstcollectie van Museum Boijmans Van Beuningen getoond kunnen worden. Als uitkomst van het onderzoek is een prototype van een online cursus ontwikkeld evenals dit handboek om inzichten te delen.

Het prototype vind je tijdelijk via www.boijmans.nl/kunstkijken en geeft een voorbeeld hoe verschillende inzichten uit het onderzoek doorvertaald kunnen worden naar een online omgeving waar je kunst kan beleven. Er zijn veel verschillende vormen waarin de inzichten van het onderzoek vertaald kunnen worden. Het online prototype is daar maar één manier van, daarom delen we met dit handboek graag de onderliggende uitgangspunten. Dit document geeft eerst meer inzicht in Art Mediation om zo een beter begrip te krijgen van kunsteducatie door middel van een open vraaggesprek. Op basis hiervan zijn enkele uitgangspunten geformuleerd die ingezet kunnen worden bij het ontwerpen van een online Art Mediation omgeving.

Art Mediation

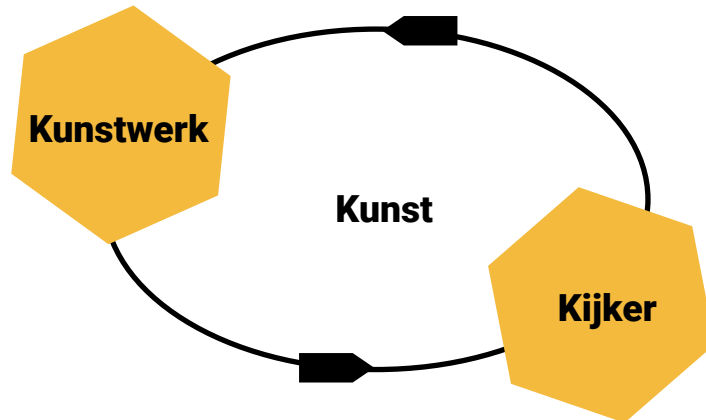
De werking van kunst ontstaat pas als er een uitwisseling is tussen de kijker en het kunstwerk. Het vergt dus enige inspanning en moeite om een kunstwerk goed tot je te nemen. Toch wordt er gemiddeld maar 8 tot 30 seconden naar een kunstwerk in de tentoonstellingsruimte gekeken¹. In enkele seconden willen we het kunstwerk gelijk begrijpen en snappen wat de kunstenaar en het museum met het werk bedoelen. Snel wordt gegrepen naar de zaalteksten en titelbordjes voor meer tekst en uitleg. Op zich niet raar want al lange tijd is dit de meeste gebruikte vorm van publieksbegeleiding in de tentoonstellingszaal van een kunstmuseum. Op deze manier hoopt het museum dat de bezoeker de kunstwerken “beter begrijpt” en kan plaatsen in context. Maar deze informatievoorziening kan behoorlijk in de weg zitten bij het bekijken en daadwerkelijk beleven van het kunstwerk. In het afgelopen decennium zien we dan ook langzaam een behoefte aan en meer ruimte voor Art Mediation in de tentoonstellingsruimte.

Art Mediation is een actieve vorm van bemiddeling tussen het kunstwerk en de kijker. Het is een vorm van publiekswerking in de tentoonstellingsruimte die draait om een open dialoog met de bezoeker, om zo samen te onderzoeken wat er gezien wordt en hoe dit beleefd wordt. Art Mediation geeft de kijker ingangen om een individuele interpretatie te vormen over het kunstwerk. Ook geeft het ruimte voor meerstemmigheid en nieuwe betekenisgeving. Hierbij speelt het betekenis kader van de individuele kijker een belangrijke rol. Art Mediation vindt vaak plaats in groepsverband en vervangt de traditionele rondleiding. Hoewel Art Mediation zich op de eigen interpretatie en beleving van de kijker richt, helpt het groepsgepraak bij de vorming hiervan. Het gesprek wordt geleid door een mediator die een neutrale positie in neemt en voornamelijk door vragen te stellen de groep aanspoort een gesprek over een kunstwerk aan te gaan. Dit helpt de groep beter kijken en het formuleren van hun mening. Door te luisteren naar de groepsleden wordt het kunstwerk ontdekt en kunnen de interpretaties van de groep helpen bij een individuele ontwikkeling van de interpretatie.

---

¹ Tussen 2015 en 2019 verschenen verschillende nieuwsartikelen die verschillende gemiddelden tussen de 8 en 30 seconden geven.

De Art Mediator kan hiervoor verschillende gesprekstechnieken inzetten, zoals Visual Thinking Strategies (VTS), Visible Thinking (VT), het socratisch gesprek etc. De Art Mediator heeft hierbij de rol om de kijker ingangen te bieden om het kunstwerk te ontdekken, zelf betekenis te geven en zich te verdiepen. Hierdoor creëert de kijker zijn eigen waarde. Deze verschillende gesprekstechnieken zijn gericht op open vragen die de kijkers uitdagen goed het werk te bekijken. In plaats van 8 seconden naar het werk te kijken kan hierdoor het gesprek over één kunstwerk wel een half uur duren.

De wisselwerking tussen het kunstwerk en de kijker is waar kunst ontstaat. Gebaseerd op het Art Mediation model van The Manifesta Workbook ontwikkeld door Yoeri Meessen en Thea Unteregger.

Visual Thinking Strategies

De techniek Visual Thinking Strategies (VTS) is in de jaren 90' door Museum of Modern Art, New York ontwikkeld. Hierbij gaat een groep zelf betekenis geven aan het kunstwerk en is de Art Mediator is geen bron van kennis, maar faciliteert hij het gesprek volgens een vast patroon.

Neem de tijd om het kunstwerk te bekijken

Eerste vraag: Wat gebeurt er op dit kunstwerk?

Luisteren en aanwijzen

Parafaseren wat gezegd wordt en opnieuw aanwijzen

Tweede vraag: Waaraan zie je dat?

Opnieuw parafaseren, neutraal, en aanwijzen

Derde vraag: Wat kunnen we nog meer ontdekken?

Afsluiten: Bedankt voor dit gesprek

VTS vraagt een actieve deelname en onderzoekende houding. Door het gesprek worden de deelnemers zich bewust van eigen denkpatronen, maar ook van die van anderen. Het vraagt de groep kritisch te kijken en te redeneren in bewijsvoering door het aanvoeren van argumenten. Ook stimuleert het het uitwisselen van ideeën binnen de groep waardoor niet alleen afgegaan wordt op de eerste indruk.

Visible Thinking

Visible Thinking (VT) bestaat uit verschillende routines die het denkproces inzichtelijk maken. Deze routines stimuleren nieuwsgierigheid, creativiteit en een beter begrip voor objecten of afbeeldingen. VT is ontwikkeld voor onderwijs en maakt onder andere gebruik van schrijf- of tekenopdrachten en laat de deelnemers opdrachten in groepjes doen. De afgelopen jaren wordt VT ook steeds meer in musea ingezet als methode voor kunsteducatie. De deelnemers voelen zich door de VT routines meer betrokken en gemotiveerd bij het kijken naar kunst. De focus hierbij ligt op het kijkproces en minder op de kennisoverdracht van het kunstwerk. De Art Mediator kan kiezen uit meer dan 20 verschillende Visible Thinking routines en kan hiermee het denken van de groep zichtbaar maken. In tegenstelling tot VTS zijn de routines van VT flexibel aan te passen en te gebruiken. Ook kan de Art Mediator bij VT meer achtergrondinformatie geven bij het kunstwerk.

Twee voorbeelden van Visible Thinking routines:

Tien keer twee

Deze routine leert observeren en beschrijven.

1. **Kijk zonder iets te zeggen minimaal 30 seconden naar het kunstwerk. Laat je ogen vrij bewegen.**
2. **Schrijf 10 woorden of zinnen over een bepaald aspect van het kunstwerk.**
3. **Herhaal stap 1 en 2 en probeer nog eens tien meer details te noemen.**

See - Think - Wonder

Een routine om kunstwerken te ontdekken.

Maak op een flip-over 3 kolommen: 1 See, 2 Think, 3 Wonder.

1. **Wat zie je?**
2. **Waar denk je dat het over gaat? Wat zie je waarom je dat denkt?**
3. **Wat vraag je je af? - Wat ga je je erdoor afvragen?**

Ontwerpen van online Art Mediation

Met het open vraaggesprek bij Art Mediation komen verschillende vaardigheden en hulpmiddelen samen die leiden tot een persoonlijke beleving van het kunstwerk. Elk van deze onderdelen is belangrijk om te overwegen in een vertaling naar een online kunstbeleving door middel van Art Mediation. Afhankelijk van het doel van de nieuwe online kunstbeleving kan het ene onderdeel belangrijker zijn dan de ander.

Langer kunnen kijken

Om een kunstwerk goed tot je te kunnen nemen moet de gebruiker wel wat langer dan die 8 seconden kijken en uitgedaagd worden hier de tijd voor te nemen. Omdat er tijdens het bezoeken van een website via laptop of telefoon al zoveel andere afleidingen zijn, is het belangrijk goed uit te denken hoe lang je verwacht dat de gebruiker de tijd heeft of zou moeten nemen. Ook is het niet voor iedereen voor de hand liggend om meteen een half uur naar een werk te kijken. Bedenk hoe je dit opbouwt en de gebruiker hierin meeneemt. In een Art Mediation sessie wordt er vaak begonnen met kortere opdrachten om de deelnemers op te warmen en de verwachting te scheppen dat er later langer gekeken wordt.

Sociaal/ inzichten delen

Een belangrijk onderdeel in Art Mediation is de groepsdynamiek. Niet alleen bepaalt de groepsdynamiek de inhoud van het gesprek, ook ligt hier vaak de meerwaarde voor de deelname aan het gesprek in vergelijking met een individueel museumbezoek. Het gaat hier om twee verschillende lagen van het groepscontact. De eerste is dat veel mensen het leuk en gezellig vinden. Art Mediation is een leuke en prettige manier om met vreemde mensen in gesprek te gaan en geeft een veilige omgeving om te praten over kunst. Dit komt omdat het over de eigen interpretatie gaat en er geen voorkennis van kunst nodig is, waardoor iedereen mee kan doen. Als tweede is het delen van inzichten en het horen wat andere denken een belangrijk aspect om het kunstwerk verder te ontdekken. Het helpt met het inzichtelijk maken van het denkproces en eerste aannames te heroverwegen. Het sociale contact verdiept dus ook de kunstbeleving. Te overwegen is wanneer en hoe deze sociale interactie online kan plaatsvinden. Dit kan bijvoorbeeld met online (video)chats of het tonen van andermans antwoorden in de interface. Hierbij is het belangrijk te overwegen hoe tijdsafhankelijk en toegankelijk de online omgeving moet zijn versus moderatie van crowd sourced content.

Leren kunst kijken

Iedereen kan natuurlijk naar kunst kijken en er zijn goede of foute manieren. Toch zijn technieken zoals VTS en VT ontwikkeld om meer handvatten te geven bij het kijken. Door instructies te geven bij het kijken naar kunst wordt de gebruiker begeleid in het kijken. Hierdoor wordt het dan ook makkelijker om langer te kijken en meer te ontdekken. Belangrijk is om hierbij niet alleen na te denken hoe de gebruiker

ART MEDIATION

BELEVEN VAN KUNST

**Sociaal/
inzichten delen**

**Emotie
en interpretatie**

**Langer kunnen
kijken**

**Leren
kunst kijken**

**Smaak/
er iets van
willen vinden**

moet kijken, maar ook welke online vormen en interacties hem kunnen begeleiden in dit kijkproces. Nu de fysieke, menselijke Art Mediator wegvalt bij een online beleving is het bijvoorbeeld moeilijker om door te vragen en te reageren op de antwoorden van de gebruiker. Het is belangrijk een vorm te vinden waarin de gebruiker zowel begeleid als ook voldoende uitgedaagd wordt. Hierbij spelen **narratief en doel** een belangrijke rol om de gebruiker gemotiveerd de online omgeving te laten benutten.

Emotie en interpretatie

Het uitgangspunt van Art Mediation is om het kunstwerk te beleven vanuit de eigen emotie en interpretatie. Het is dan ook belangrijk dat vanuit het kijken een duidelijke koppeling gemaakt wordt naar de eigen interpretatie. Hiervoor moet de online omgeving zich verhouden tot de eigen belevingswereld van de gebruiker. Soms kan dit met makkelijke vragen of opdrachten, maar het kan ook helpen om in de online omgeving iemands persoonlijkheid van invloed te laten zijn.

Een voorbeeld hiervan, die toegepast kan worden tijdens een Art Mediation sessie, is de techniek Cross the line. In plaats van een introductierondje worden de deelnemers gevraagd antwoord te geven op stellingen door aan de linker of rechterkant van de ruimte te gaan staan. Voorbeelden van stellingen zijn "Ik lees liever een boek of kijk liever een film", "Ik ben groot of ik ben klein" en "Ik ben een ochtend- of avondmens". Met online mogelijkheden is het natuurlijk interessant om te zien hoe dit soort antwoorden de online omgeving kunnen beïnvloeden.

Smaak/ er iets van willen vinden

Art Mediation is een interessante techniek om deelnemers uit te dagen waarom ze iets mooi, goed, lelijk, saai of slecht vinden, maar online is dit een grotere uitdaging. Tijdens een Art Mediation sessie in het museum zal iemand niet zomaar weglopen als hij een kunstwerk maar niets vindt. Ook kan de Art Mediator iemand persoonlijk extra uitdagen om er wél iets van te vinden. Toch kan het ook voorkomen dat iemand echt niets over een werk te zeggen heeft. Het is daarom belangrijk om daar in de online omgeving achter te komen en een goede balans te vinden om diegene uit te dagen of toch maar een werk over te laten slaan.

Andere ontwerp overwegingen

Het kunstwerk voorop

Op ontzettend veel manieren en vormen kan de online Art Mediation tot stand komen, maar uiteindelijk draait het om het kunstwerk. Een kunstbeleving kan niet goed tot stand komen als het maar klein op het scherm te zien is. Laat staan als er nog allerlei tools en knoppen overheen geplaatst zijn. Welke interactie ook bedacht wordt, het kunstwerk moet de hoofdrol spelen. Hoge resolutie afbeeldingen van het kunstwerk zijn dan ook nodig en opties om in en uit te zoomen op het kunstwerk wordt tegenwoordig door gebruikers verwacht. Voor gebruik op de telefoon is dit al helemaal nodig om het werk goed te kunnen bestuderen.

Het kiezen van de kunstwerken

Het kiezen van de kunstwerken voor de online omgeving kan van verschillende factoren afhangen. Een belangrijke factor is de doelgroep van de online omgeving. Het kunstwerk kan afgestemd worden op bijvoorbeeld de leeftijd van de doelgroep, maar ook de interesse. Daarnaast werken Art Mediation technieken het beste met verhalende kunstwerken. Geheel abstracte werken zijn erg moeilijk en werken voor minder gebruikers. Meer diepgang kan gevonden worden in kunstwerken waar men verschillende betekenissen aan kan geven. Indien in de online omgeving verschillende kunstwerken na elkaar getoond worden, kan het helpen werken te tonen uit verschillende tijdsperiodes en stijlen, zodat diversiteit wordt gewaarborgd. Zo houd je gebruikers geïnteresseerd in welke kunstwerken ze nog meer zullen zien. Een ander belangrijk punt in het kiezen van het kunstwerk is natuurlijk ook auteursrecht en het regelen van de rechten om het online te laten zien.

De fotoreplica versus het kunstwerk

Tot nu toe hebben we het steeds gehad over het kunstwerk, maar de realiteit zal zijn dat in de online omgeving het waarschijnlijk gaat over een fotoreplica van het kunstwerk. Sommige kwaliteiten van het kunstwerk kunnen niet gevangen worden in een fotoreplica, maar de fotoreplica geeft juist ook nieuwe opties. Details kunnen beter bekeken worden, nieuwe interacties kunnen ingezet worden en werken kunnen in nieuwe contexten getoond worden. Toch kan ook op elk scherm de fotoreplica er anders uitzien. Het is daarom belangrijk om je af te vragen hoe de fotoreplica zich tot het kunstwerk verhoudt, maar vooral ook, hoe het museum zich verhoudt tot de fotoreplica. Een eventuele online beleving kan natuurlijk aansporen tot een museumbezoek, maar zal niet het hoofddoel zijn. Hier zijn namelijk tal van andere oplossingen voor.

Narratief en doel

Naast het kunstwerk voorop te stellen helpen ook het narratief en een duidelijk doel voor het ontwerpen van een online kunstbeleving. Het gaat hierbij niet om het vertellen van een lineair verhaal, maar eerder om de manier waarop de gebruiker wordt begeleid door de online omgeving. Wat wordt er verwacht van de gebruiker en wat heeft de bezoeker aan de online kunstbeleving? In eenvoudige stappen kan de gebruiker hier doorheen navigeren, terwijl er tegelijkertijd genoeg vrijheid is voor eigen keuzes. Het is hierbij belangrijk altijd voor ogen te houden wat voor meerwaarde het heeft voor de gebruiker.

Informatievoorziening

Het open vraaggesprek van Art Mediation richt zich nadrukkelijk op de eigen interpretatie van de deelnemers. Een Art Mediator kan er voor kiezen om mondjes matig toch meer achtergrondinformatie te bieden om het gesprek te verdiepen. Niet voor iedereen voldoet dit aan de verwachting van een museumbezoek. Zo kan een Art Mediator na een gesprek meer informatie over het kunstwerk geven als de deelnemers dat graag willen. Het is belangrijk om een in een online omgeving rekening te houden met deze informatiebehoefte, zodat gebruikers niet teleurgesteld de website verlaten. Aan de andere kant kan deze informatievoorziening er ook voor zorgen dat de online interactief als een test voelt, waarbij de gebruiker later het "goede antwoord" terug kan lezen. Het is dan ook erg belangrijk een goede overweging te maken op welk moment en ook welke informatie te vinden is. Achteraf de titel, de kunstenaar en het jaartal geven is een minimale vorm van informatie die de gebruiker al meer voldoening kan geven. Een link naar het kunstwerk op de collectiepagina is een mooie manier om diepgang aan de collectie van het museum te geven, wel is er het risico dat de gebruiker niet meer terugkomt bij de online Art Mediation omgeving.

Reflectie op het prototype

Voor dit project is op verschillende manieren onderzoek gedaan, waaronder brainstormsessies, interviews met professionals en enkele Art Mediation sessies. Alle input leidde tot een prototype als voorbeeld van online Art Mediation. Er zijn vijf kunstwerken uit de collectie van Museum Boijmans Van Beuningen gekozen en per werk zijn verschillende interacties bedacht en uitgewerkt. Daarnaast is gekozen voor een strategie die kan leiden tot meerdere verschillende uitkomsten, in plaats van één manier waarop de gehele collectie ontsloten zou kunnen worden. Deze verschillende uitkomsten zijn uiteindelijk aan elkaar gekoppeld in een prototype in de vorm van een online cursus kunst kijken. Met deze cursus wordt je uitgedaagd om op een andere manier naar kunst te kijken. Je leert meer over je eigen blik en ontdekt de collectie van Museum Boijmans Van Beuningen op een verrassende manier. Met verschillende opdrachten ontdek je wat je van de werken vindt en word je uitgedaagd langer te kijken.

Je kunt het online prototype tijdelijke testen op www.boijmans.nl/kunstkijken. Aangezien het een prototype is, zijn er op dit moment zes opdrachten uitgewerkt en kun je nog kleine foutjes tegenkomen. Ook vindt je [hier](#) een video die kort het idee van de cursus uitlegt. Dit hoofdstuk laat enkele ontwerpkeuzes zien en legt uit hoe de inzichten van het vorige hoofdstuk gebruikt zijn in het prototype.

Screenshot video Kunst kijken met Boijmans

Opbouw van een cursus

Op basis van het ontwikkelde *model voor online kunstbeleving door middel van Art Mediation* (pagina 4) en verschillende interfaceschetsen, is er gekozen om het uitgangspunt **leren kunst kijken** leidend te maken voor het prototype. Door deze keuze kon er een duidelijk **narratief en doel** gesteld worden voor het prototype. Dit leidde tot het concept van een online cursus kunst kijken voor een publiek dat regelmatig naar kunstmusea gaat. De opbouw van een cursus maakt het mogelijk de gebruiker in stappen mee te nemen om zo op nieuwe manieren naar **kunst te leren kijken** (zie afbeelding 2). De andere uitgangspunten uit het model zijn ondersteunend ingezet om dit doel te bereiken. Zo worden antwoorden die andere cursisten gegeven hebben (**inzichten delen**) ingezet om te reflecteren op eerste aannames. Om op een nieuwe manier naar de kunstwerken te kijken leggen de vragen in veel opdrachten een relatie tot het betekeniskader van de gebruiker. Hierdoor leert hij niet alleen op een andere manier naar kunst te kijken, maar legt hij ook een koppeling met zijn eigen **emotie en interpretatie**. De opdrachten in de cursus kunnen ook werken als op zichzelf staande interfaces of kunnen allen geïntegreerd worden op de website van een museum. Door te kiezen voor de framing van een cursus wordt de gebruiker geleidelijk meegenomen in de opbouw naar meer uitdagende opdrachten en interfaces.

Geleid worden door audio

In Art Mediation is een belangrijk deel het uitgedaagd worden een belangrijke rol om het leren te kijken en reflecteren vanuit de eigen interpretatie. Dit onderdeel wordt ondersteund door het vermogen van de Art Mediator om het gesprek te leiden. Om beter geleid te worden, maar ook de focus te houden op het kunstwerk, is er gekozen om met een voice-over cursisten door de opdrachten te leiden (**het kunstwerk voorop**). In de audio wordt je meegenomen door Art Mediator Joost die je verschillende opdrachten en vragen voorlegt. Het gebruik van audio stelde ons in staat om nadruk te leggen op de eigen **interpretatie** en meer begeleiding te geven in het **leren kijken**.

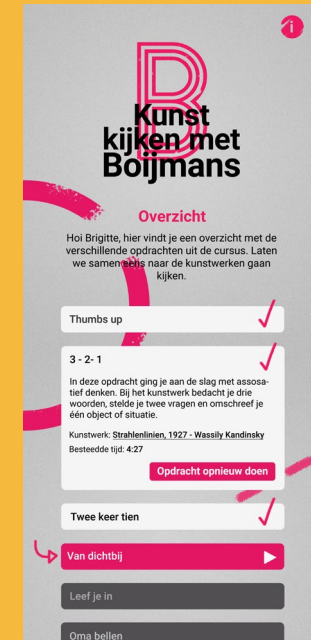
Tegelijkertijd maakt audio een online omgeving wel minder toegankelijk. Zo moet er duidelijk geïnformeerd worden dat de audio moet aanstaan op het apparaat. Het kan voorkomen dat de gebruiker zich in een omgeving bevindt waar de audio niet aan kan staan, daarnaast hebben sommige gebruikers ondertiteling bij de audio nodig. Wanneer de online omgeving vervolgens op een mobiele telefoon bekeken wordt, neemt eventuele ondertiteling veel ruimte in en is het kunstwerk hierdoor slecht zichtbaar. In het prototype zijn veel van deze problemen nog onvoldoende opgelost en vergen meer uitwerking en testen.

Minstens één minuut kijken

Het prototype wil de gebruiker aanzetten om **langer naar de kunstwerken te kijken** en start daardoor veel opdrachten met één minuut om het werk tot je te nemen. Dit wordt ingezet op een geforceerde manier, doordat na deze minuut pas de opdracht in beeld komt. Bij aanvang wordt bij elke opdracht duidelijk uitgelegd dat er (weer) een minuut gekeken wordt. Rechtsboven in de interface is een timer die aangeeft

1. Introductiepagina prototype

2. Overzichtpagina cursus

3. Start de opdracht met één minuut kijken

hoelang er al gekeken wordt, deze verdwijnt na één minuut. Tijdens deze minuut kan op het kunstwerk in- en uitgezoomd worden om details beter te bekijken (zie afbeelding 3).

Het gebruikersonderzoek maakte duidelijk dat voor veel gebruikers deze timer goed helpt. De meeste deelnemers dachten rond de 40 seconden al lang te kijken, maar onderzochten het werk verder toen ze zagen dat ze nog geen minuut aan het kijken waren. Toch voelden sommige deelnemers zich ook gehaast door de timer, omdat zij het associeerden met een race tegen de klok. Hierdoor voelde het voor deze deelnemers als een test of examen.

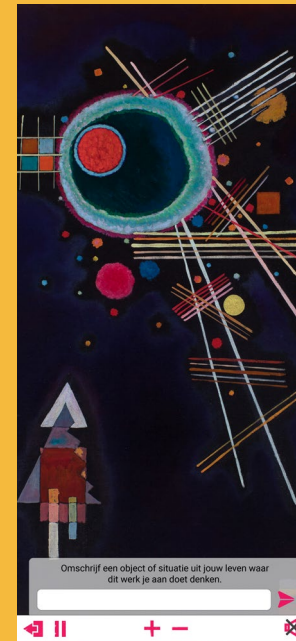
Kijken en interpreteren

Door de Art Mediation sessies en gesprekken met experts werd benadrukt dat beter of anders leren kijken naar kunst niet zorgt dat het kunstwerk ook intenser beleefd wordt. Het is dan ook belangrijk dat de interface en interacties bijdragen aan het daadwerkelijk beleven van het kunstwerk. Binnen het prototype is gezocht naar vormen om dit zo goed mogelijk te bewerkstelligen. Door **het kunstwerk voorop** te stellen en een duidelijk **narratief en doel** te ontwerpen is geprobeerd om bij te dragen aan de betekenisgeving aan de fotoreplica's van verschillende kunstwerken. Door binnen de opdracht niet alleen te focussen op het kijken, maar juist ook op de **interpretatie**, wordt het persoonlijk beleven van het kunstwerk gestimuleerd (zie afbeelding 4). Verschillende gesprekstechnieken van Art Mediation, zoals Visual Thinking Strategies (VTS), Visible Thinking (VT), zijn hiervoor doorvertaald naar online interacties in het prototype.

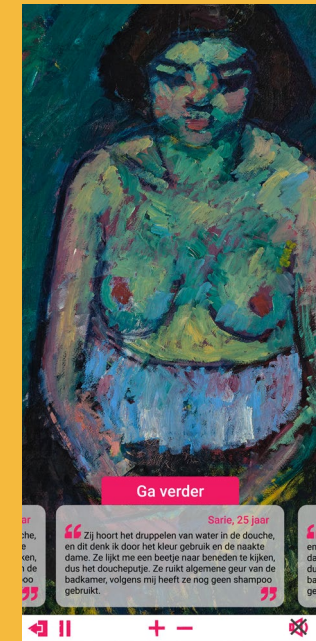
Antwoorden van anderen

De cursus maakt gebruik van de antwoorden van anderen cursisten om zo de gebruiker te laten reflecteren op het eigen denkpatronen en **interpretaties**. Het maakt dus gebruik van het uitgangspunt **sociaal/ inzichten delen** om verdieping te geven aan de **leren kijken**. De gebruiker ziet deze antwoorden pas nadat hij zelf al een eerste antwoord gegeven heeft. Op deze manier is er ruimte om eerst zelf goed te kijken naar het kunstwerk (zie afbeelding 5). In een tweede of derde stap in de opdracht wordt de gebruiker uitgedaagd om de antwoorden van anderen cursisten te mee te nemen in zijn interpretatie. Hiermee wordt de gebruiker verrast met andere invalshoeken en de antwoorden kunnen aanleiding zijn om details in het kunstwerk opnieuw te bekijken. Belangrijk hierbij is dat de antwoorden van anderen cursisten laten zien dat er verschillende interpretaties mogelijk zijn en niet dat er een goed of fout antwoord is.

De laatste opdracht in het prototype, Oma, laat de gebruiker stemmen op de de omschrijving, geschreven door een andere cursist, die hij het beste bij het kunstwerk vindt passen. Het is overigens maar de vraag of deze interactie passend is voor Art Mediation. Maar het doel van de opdracht is dat de gebruiker op basis van de verschillende omschrijvingen nog eens goed naar het kunstwerk moet kijken voor er een keuze gemaakt kan worden. Deze interactie impliceert wel dat het ene antwoord toch beter is als het andere antwoord.

4. Een van de vragen uit de opdracht "1-2-3"

5. Antwoorden van andere cursisten in de opdracht "Leef je in"

Colofon

Handboek

Onderzoek: Brigitte Jansen en Museum Boijmans Van Beuningen
Auteur: Brigitte Jansen
Eindredactie: Maarten Brinkerink en Sarie Bekker

Prototype

Ontwerp: Brigitte Jansen
Ontwikkeling prototype en voice-over: Hay Kranen
Video en animatie: Joris van Raaij

Graag willen we alle gesproken experts en deelnemers aan het onderzoek bedanken; Carel Blotkamp, Nico Thöne, Kachiri van Zwam, Maarten Brinkerink, Bernadette Schrandt, Marleen Hartjes, Tanuja Kraaijeveld, Rianne Schoonderbeek en Yoei Meessen.

Dit onderzoek is mogelijk gemaakt door het Stimuleringsfonds voor de Creatieve Industrie

maart 2020

